

ERENKÖY IřIK ORTAOKULU

İSTANBUL'U ÖĞRENİYORUM

SOSYAL BİLİMLER BÖLÜMÜ

2019

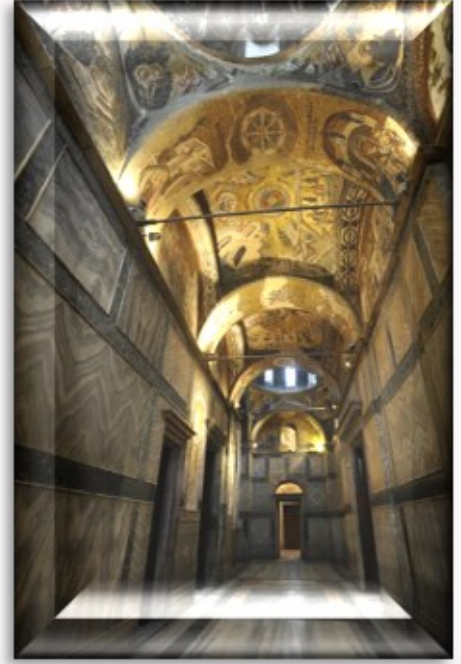

İÇİNDEKİLER

KARIYE MÜZESİ	3
BÜYÜKADA RUM YETİMHA NESİ	4
BASTİLLE ANEMAS ZİNDANLARI	5
KAPALIÇARŞI	6
ÇALATA MEVLEVİHANESİ	7
FENER RUM PATRİKHANESİ	8
BOZDOÇAN / VALENS KEMERLERİ	9
MERYEM ANA RUM ORTODOKS KİLİSESİ / KANLI KİLİSE	10
SÜLEYMANİYE CAMİİ	11
AVRUPA PASAJI / AYNALI PASAJ	12
AYASOFYA	13
AYA YORGİ MANASTIRI	14
AMCAZADE YALISI	15
BEYLERBEYİ SARAYI	16
AHMET HAMDİ TANDINAR KÜTÜPHANESİ	17
DİMİTRİ KANTEMİR EVİ / MÜZESİ	18
VLAHERNA MERYEM ANA KİLİSESİ / AYAZMASI	19
BALKADANI HANI	20
STEVİ STEFAN KİLİSESİ	21
DOLMABA HÇE SARAYI	22

KARIYE MÜZESİ

Kiliseden Camiye ve Müzeye Dönüşen Tarih ...

Kariye Müzesi olarak anılan yapı, Doğu Roma İmparatorluğu döneminde büyük bir yapı kompleksi olan Khora Manastırının merkezini oluşturan ve İsa'ya adanmış olan bir kilise yapısıdır. Konstantinopolis surlarının dışında kalması sebebiyle binaya Grekçe "kırsal alan" ya da "kent dışı" anlamına gelen "Khora" ismi uygun görülmüştür. Yapının kesin olarak inşa tarihi bilinmemekle birlikte 10. yüzyılın sonlarında yaşamış olan yazar aziz Symeon Metaphrastes'in anlatımına göre Hristiyanlığın erken dönemlerinde, 298 yılında inşa edildiği düşünülmektedir.

Kariye Müzesi, zamanında manastır olarak inşa edilmiş olup birkaç kez tadilat gördükten sonra bugünkü halini almıştır. Bizans tarihinde resim tarzından etkilenecek şekilde içinde pek çok örneklere sahip olan kilise Fatih Sultan Mehmet'in 1453 yılında İstanbul'u fethi sırasında hiçbir zarar görmemiştir. Uzunca bir süre kilise olarak kullanılmaya devam etmiş olan Khora Manastırı Kilisesi, Sultan II. Beyazıt devrinde, Sadrazam Hadım Ali Paşa (Atik Ali Paşa) tarafından 1511 yılında camiye çevrilmiş ve yanına bir de medrese eklemiştir. Türk devrinde, kilise dışındaki manastır yapıları zamanla yıkılarak kaybolmuştur. Bu eserin en önemli özelliklerinden biri camiye dönüştürülme çalışmaları esnasında yapının mevcut fresklerinin aynı şekilde kalması ve bu özelliği korumasından kaynaklanmaktadır.

Müzede Meryem ve İsa'nın hikâyelerinin anlatıldığı pek çok fresk, Arapça yazılar ve çok eski devirlerden kalma bir fosil kalıntısı bulunmaktadır.

BÜYÜKADA RUM YETİM HANESİ

Büyükada'nın Manastır Tepesi'nde yer alan tarihi Büyükada Rum Yetimhanesi'nin hem olağanüstü manzarası hem de etkileyici hikâyesi bulunmaktadır. Tepeye tırmanmak biraz zahmetlidir ancak bu görkemli binanın tüm yalnızlığı ve metrukluğuyla bizleri selamlayışını gördükten sonra bu zahmete fazlasıyla değeceğinden emin olabilirsiniz.

Fransızlar tarafından 1800'lerin sonunda inşa edilen bu bina, Avrupa kıtasının en büyük ahşap binasıdır. Binanın Güney Fransa'dakilerin benzeri bir casino-hotel olarak kullanılması öngörülüyordu. Casino-hotel anlayışı Osmanlı yönetiminin örf ve adetlerine ters düştüğü için gerekli izin alınamamış ve bina satışa çıkarılmıştır. Büyükada'nın tepesindeki ahşap bina, yarım kalan haliyle Balıklı Rum yetimhanesinin kullanımı için dönemin en zengin Rum ailelerinden olan Andreas Syngros Vakfı tarafından 15 bin Osmanlı lirası karşılığında satın alınmıştır. Dönemin padişahı Sultan Abdülhamit, kamu yararına olan durumlarda olduğu gibi bir ferman yayınlarak bu binayı Balıklı Rum Hastanesi'nde barınan kimsesiz Rum çocuklara hizmet vermesi için, Rum Patrikhanesi'nin himayesine verilmiştir.

206 odadan, büyük bir mutfaktan, görkemli bir kütüphaneden ve 15 kişilik personelden oluşan yetimhanede yatakhanedan başka ilkökul ve çeşitli meslek okulları da bulunmuştur. İlkokulda 3 Rum, 2 Türk öğretmen ders vermiştir. Kimsesiz çocuklar ilkokulu bitirdikten sonra, aynı yetimhane içinde sanat okuluna gitmiş, kendilerine bir iş bulacak kadar çeşitli meslekler öğrenmişlerdir. Ancak yetimhane; 61 yıllık hizmetinden ve Cumhuriyetin kuruluşundan 41 yıl sonra, 21 Nisan 1964'te Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ansızın kapatılmıştır. O tarihte yetimhanede barınan ve eğitim gören 163 kimsesiz çocuk Büyükada'nın Aghios Nikolaos Kilisesi'ne sevk edilmiştir.

BASTILLE ANEMAS ZINDANLARI

Anemas Zindanları, Fatih ilçe sınırları içerisinde Ayvansaray Mahallesi'ndedir. Adını Arap asıllı bir Bizans askeri olan Mikhael Anemas'tan almıştır. Tekfur Sarayı olarak da bilinen Blakhernai Saray kompleksinin bir parçasıdır. Roma döneminden İstanbul'da kalan tek yer altı zindanı olmasının yanı sıra; yer altı tünelleri, labirentvari sarnıçları ve son derece dar işkence odaları ile istisnai bir özelliğe sahiptir. Haliç'e yakın eski sur duvarlarına bitişik olarak inşa edilmiş 14 hücre odasından ve bu odaların altındaki iki katlı bodrumdan oluşmaktadır. Zindanın yapım tarihi ile ilgili net bir bilgi yoktur, bağlı bulunduğu Blaherna Sarayı ile ilgili de kesin bir bilgi olmamakla beraber X. yüzyılda tamamlandığı tahmin edilmektedir.

Anemas zindanlarında bulunan kırk odalar adı verilen işkence çukurları, mahkumların ölene dek içlerinden çıkamayacakları kadar dar ve derin çukurlardı. Konuşturulmak istenen ya da çok ağır suçlar işleyen mahkumların kapatıldığı alanlardı. Bazı kaynaklara göre bu zindanlara Komnenos ve Paleologos hanedanlarından imparatorlar ve prensler dahi kapatılmıştır.

Bir rivayete göre Anemas Zindanları'nın tünelleri, Blakhernai Sarayı'na bağlıyordu hatta bu tünellerin, Sultanahmet Meydanı'ndaki Aya Sofya'ya kadar uzandığı ve tüm Konstantinopolis'i bir örümcek ağı misali sarmaladığı söylenmektedir. Tamamı ortaya çıkarılamasa ve kanıtlanamasa da pek çok tarihçi ve arkeolog, hem Roma hem Osmanlı Dönemi'nde İstanbul'da yer altı yolları olduğu konusunda hemfikir dirlere.

KAPALIÇARŞI

Kapalıçarşı, İstanbul kentinin merkezinde Beyazıt, Nuruosmaniye ve Mercan semtlerinin ortasında yer alan dünyanın en büyük ve en eski kapalı çarşılarından birisidir. Kapalıçarşı'da yaklaşık 4.000 dükkan bulunmaktadır ve bu dükkanlarda toplam çalışan sayısı yaklaşık 25.000'dir.

Gün içerisindeki en yoğun zamanlarında, içinde yarım milyona yakın insan barındırdığı söylenmektedir. Yılda 91 milyon turisti ağırlayan çarşı, dünyanın en fazla ziyaret edilen turistik mekânıdır.

Kapalıçarşı'nın 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Bütün dükkânların genişliği aynı olacak şekilde inşa edilmiştir. Her sokakta ayrı ürünün ustaları loncalar halinde bulunurdu (yorgancılar, terlikçiler vs.). Satıcılar arasında rekabet kesinlikle yasaktı. Hatta bir usta, tezgâhını dükkânın önüne çıkarıp kala balığa göstererek ürün işleyemezdi. Ürünlere devletin belirlediğinden yüksek fiyat konulamazdı.

Dünyanın en büyük üstü kapalı pazarı olan Kapalıçarşı'da lokum, ahşap işlemler, aksesuar ve süslemeler, bitki çayları, tarihi ürünler, gümüş ve altın işlemleri, giyim ürünleri gibi geniş bir ürün yelpazesi bulunmaktadır.

Bu çarşayı özgün kılan bir diğer özellik tüm din ve milletten insanların hoşgörü içerisinde birlikte yaşaması ve çalışmasıdır. Tarihi boyunca yangın ve deprem gibi felaketlerde zarar gören çarşı, bugünkü görünümünü 19. yüzyıl başlarında kazanmıştır.

ÇALATA MEVLEVİHANESİ

Mevlevi felsefesi, 1207 yılında dünyaya gelen ünlü Türk filozofu Mevlâna Celâlettin Rumi'nin temel öğretisidir. Tasavvufa dayanan Mevleviliğin temel felsefesi, insanın dünyevi zevklerinden vazgeçip tamamen maneviyata yönelerek insanın kendisini bulmasını sağlamaktır. Mevlevihaneler de bu yaşam tarzının yaşandığı ve öğretildiği yerlerdir.

Beyoğlu semtinde Yüksekaldırım'a inen yokuşun başında yer alan Mevlevihane, İstanbul'un en eski Mevlevihane'sidir. II. Sultan Beyazıd Devri'nin Beylerbeyi olan İskender Paşa'nın av çiftliği üzerine 1491 yılında inşa edilmiştir. İlk şeyhi de Mehmed Semâ-i Çelebi'dir.

Bina sekizgen planlıdır ve 18. yüzyıl barok üslubunun güzel örneklerinden biridir. Türk musiki aletleri ile, Mevlevi kültürüne ait eserler sergilenmektedir. Ahşap kafeslerle ayrılmış olan üst kısmında ise kronolojik sıra ile divan şairlerinin divanları ile Mevlevihane'de yetişmiş olan Şeyh Galib, İsmail Ankaravî, Esrar ve Fasih Dedeler ile Şair Leylâ Hanım'a ait el yazması eserler yer almaktadır.

"Küçük Kıyamet" adı verilen 1509 İstanbul depreminden etkilenen Mevlevihane'nin yapıları 17.yüzyıl başından itibaren birçok onarım ve yenilemeler geçirerek büyük bir külliye hâlini almıştır.

FENER RUM PATRİKHANESİ

Ortodoks dünyasının merkezi olan Fener Rum Patrikhanesi'nin bulunduğu İstanbul ve dolayısıyla Fener semti, Ortodoksların manevi başkenti sayılmaktadır. Yunanistan kralı Konstantin'in torunu Prenses Maria Olimpia'nın vaftiz töreni de Ortodoks Hristiyanları için çok önemli olan bu patrikhanede gerçekleştirilmiştir.

Fener Rum Patrikhanesi'nin tarihi XII. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Patrikhane'nin tarihi ibadet yeri olan Aya Yorgi Kilisesi 1601'e kadar "Kadınlar Manastırı" olarak kullanılmaktaydı. Manastır, Patrik II. Timoteos zamanında yeniden inşa edilerek 1614 yılından sonra "Ortodoks Rum Patrikhanesi Kilisesi" olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Bina, bir rivayete göre 1701'de Osmanlı padişahı I. Mustafa'nın, bir diğer rivayete göre de padişah III. Ahmed zamanında baş vezirin emriyle 1704 yılında yıkılmıştır. Bazilika şeklinde inşa edilen bina, 1720 tarihinde yeniden yapılmış ve şimdiki görüntüsüne 1800'lü yıllarda yapılan kapsamlı bir restorasyonla kavuşmuştur.

Patrikhaneye üçlü bir kapıdan girilmektedir. Basamaklardan yukarı doğru çıkıldığında karşılaşılan ana kapı, kapalı tutulduğu için hemen solunda bulunan kapı kullanılarak Aya Yorgi Kilisesi'ne geçilmektedir. Kilisenin ana ibadet mekânı 12 havariyi ifade eden ve üzerinde havarilerin tasvirleri bulunan 12 sütun üzerine inşa edilmiştir. Çeşitli kiliselerde bulunan taşınabilir üç mozaik ikona da burada yer almaktadır. Bu ikonlardan dünyada sadece on ya da on beş tane bulunmaktadır. İkonlardaki etkileyici tahta oymacılığı (ikonostasion) için iki ustanın kırk yıl çalıştığı rivayet ediliyor. Kilisenin sağ tarafındaki demir kaplamadan görülen sütun parçasında bulunan bir delik nedeniyle bunun İsa'nın gerildiği çarmıh olduğuna inanılmaktadır.

BOZDOĞAN / VALENS KEMERLERİ

Bozdoğan Su Kemerini, Doğu Roma İmparatoru Flavius Iulius Valens tarafından MS 378 yılında tamamlanmıştır. Bu nedenle Valens Su Kemerini olarak da anılmaktadır. Fatih ilçe sınırları içerisinde Saraçhane civarında yer almaktadır.

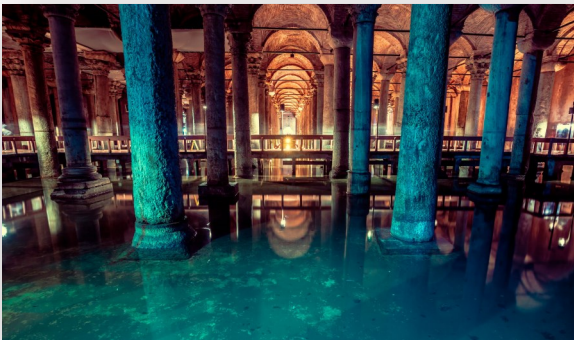
Valens Su Kemerini, tamamı 250 kilometre civarında olan bir su taşıma sisteminin parçasıdır. Antik dönemin en büyük su kanalı tesislerinden olan Valens Su Kemerini, Konstantinopolis'in toplam 1 milyon metreküp olan su depolarını (sayısız yer altı sarnıcı ve açık havuzlar) doldurmaktaydı.

İstanbul tarih boyunca su sıkıntısı çeken bir kent olmuştur. Bilhassa imparatorluk başkenti olduktan sonra inşa edilen birçok büyük kamu binası, saraylar, nüfusun artması ve hamamlar su ihtiyacını had safhaya çıkarmıştır.

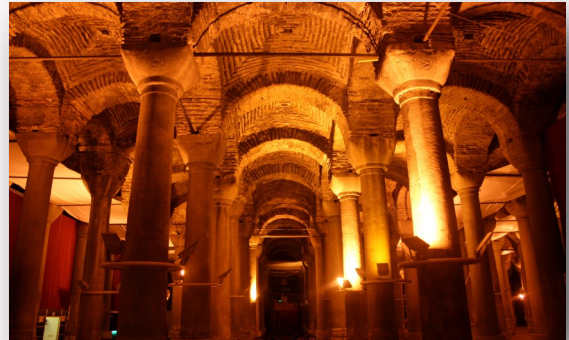
Konstantin Başlatıyor, Valens Tamamlıyor...

Kendisi son derece tecrübeli bir yönetici olan İmparator Konstantin bu durumdan dolayı, şehri başkent yapmasıyla birlikte bir su kemerinin inşasına da başlamıştır. İnşaatin başlangıç zamanı kesin olarak bilinmemektedir. Bu nedenle Konstantin'in hüküm sürdüğü 306 ve 337 yılları arasında bir tarih olduğu kabul edilmektedir. Konstantin'in ömrünün bu kemeri bitirmeye vefa etmediği için yarım kalan işi İmparator Valens tamamlamıştır. Bundan dolayı Roma halkı o dönem kemeri, Valens Su Kemerini olarak anmaya başlamıştır. Günümüzde her iki isimde kullanılmakla birlikte Bozdoğan Kemerini adı biraz daha yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bozdoğan Kemerini'ne Roma Dönemi'nde çeşitli eklemeler ve bakımlar yapılmıştır. Bunlar arasında belki de en önemlisi, Jüstinyen döneminde yapılmış olanlardır. I. Jüstinyen, Bozdoğan Su Kemerini'ni, İstanbul'un en büyük su deposu olan Yerebatan Sarnıcı ile Binbirdirek Sarnıcı'na bağlamıştır.

Yerebatan Sarnıcı

Binbirdirek Sarnıcı

MERYEM ANA RUM ORTODOKS KİLİSESİ / KANLI KİLİSE

İstanbul Haliç manzarasının ayrılmaz bir parçası olan Fener Rum Lisesi'nin büyük kütesinin eteklerinde bulunan küçük bir kilise, tarih boyunca enteresan olaylara tanıklık etmiştir. Bizans Dönemi'nden günümüze kadar ayakta kalan ve hala kilise olarak korunan tek kubbeli kilise olan Kanlı Kilise; halk arasında Moğollar'ın Meryemi Kilisesi adıyla da anılmaktadır. Kanlı Kilise'yi diğerlerinden farklı kılan kuşkusuz hikâyesidir.

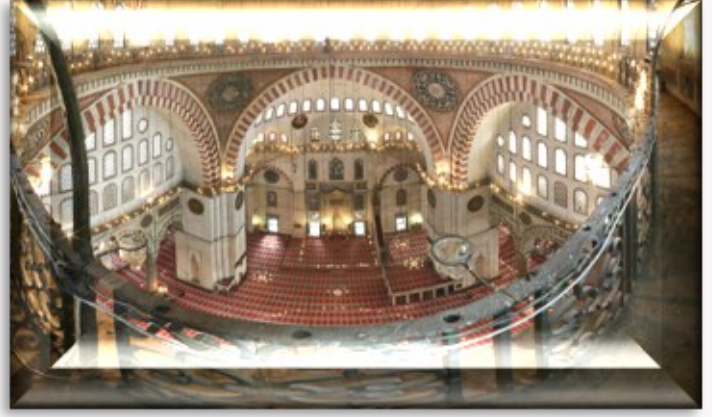
VII. yüzyılın başlarında, Bizans imparatoru Maurikios'un kızı prenses Sopatra ve arkadaşı Eustolia tarafından İstanbul'un beşinci tepesinde bir manastır inşa edilmiştir. IV. Haçlı Seferinin ardından kurulan Latin İmparatorluğu sırasında manastır yıkılmıştır. 1261'de şehri yeniden ele geçiren Ortodokslar, o sıralarda Anadolu'da artan Moğol akınlarına karşı önlem almak istemişlerdir. İmparator VIII. Michael'ın kızı Maria Despina Palaiologina Moğol imparatoru Hülagü'ye, çeşitli hediyelerle birlikte gelin olarak yollanmıştır. Ancak Maria Palaiologos henüz yolda iken imparator Hülagü ölmüştür. Bunun üzerine babasının yerine tahta geçen oğlu Abhaka ile evlenmek zorunda kalan talih-siz Maria, Abhaka'nın da zamansız ölümü üzerine Kontantiniyye'ye dönmüş ve bugünkü manastırı yaptırarak rahibe olmuştur.

İstanbul Müslümanlar tarafından ele geçirildikten sonra özellikle Fener Bölgesi'nde çok şiddetli çatışmaların yaşandığı rivayet edilmektedir. İstanbul'un en dik yokuşunda bulunan kilisenin civarından Ortodokslar'ın kanı Haliç'e karışmış ve bu nedenle kilisenin bir diğer ismi "Kanlı Kilise" olarak kalmıştır.

İstanbul'un fethinden sonra 100 yıl içinde İstanbul'daki tüm kubbeli kiliseler camiye çevrilmiştir. Kubbeli olmasına rağmen camiye çevrilmeyen ve hala kilise olarak işlev gören tek yapı Kanlı Kilise'dir. Bunun nedeni Fatih Sultan Mehmet'in verdiği bir fermanıdır. Fatih, kilisenin mimarı olan Rum yapı ustası Cristodulos'un ricası üzerine, bu kilise Cristodulos'un annesine bağışlanır. Ayrıca burasının camii olmaktan muaf tutulacağına dair bir ferman yayınlanır. Bu ferman hala kilisenin duvarında sergilenmektedir. Daha sonraki yüzyıllarda zaman zaman burası cami yapılmak istense de Osmanlı gelenekleri devreye girmiş ve Fatih'in fermanı sayesinde kilise camiye çevrilmemiştir.

SÜLEYMANİYE CAMİİ

İstanbul'un Eminönü semtinde bulunan Süleymaniye Camii az bilinen mimari inceliklere sahiptir. Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1550 yılında Mimar Sinan'a yaptırılan cami külliyesi ile birlikte 1557 yılında tamamlandığında, mimarisinde sergilenen ihtişam Osmanlı İmparatorluğu'nun yükseliş dönemindeki ihtişamla örtüşmektedir.

Mimar Sinan, camide verilen vaazın duyulması için akustik sistemi üzerinde çalışmış, sesin bir noktadan çıkarak caminin her köşesine eşit şekilde dağılması için özel bir çaba göstermiştir. Usta mimar, bu gayeyle Anadolu'da kullanılan turşu küplerinden içi boş 65 tanesini ağızları aşağıya bakar vaziyette ana kubbenin etrafındaki duvarlara yerleştirmiş ve küplerin aralarını da yumurtanın akıyla sıvamıştır.

Mimar Sinan'dan muhteşem akustik testi...

Bir rivayete göre Mimar Sinan'ın, akustiğin temini için camide nargile içtiği, durum Kanuni Sultan Süleyman'a şikâyet edilince padişahın hışımına gelip baktığı ve Mimar Sinan'a bunun sebebini sorduğu, Sinan'ın da "Sultanım, bakınız bunun içerisinde tömbeki yoktur, sadece su vardır. Bu, çektiğim zaman fokurdayan suyun sesinin kubbeye nasıl ulaştığı ve caminin her noktasına eşit vaziyette nasıl dağıldığını temin için yaptığım bir çalışmadır" diyerek çalışmasıyla ilgili bilgi verdiği söylenilmektedir.

Süleymaniye Camii'nin diğer bir özelliği ise Mimar Sinan'ın ilk olarak buraya is odası yapmasıdır. Yapıldığı dönemde elektrik olmadığı için cami 275 adet kandil ve bunlara ek olarak mihrabın 2 yanına yerleştirilen dev mumlar ile aydınlatılmıştır. Mimar Sinan'ın yanan mumlardan çıkan isin camiye zarar vermemesi için orta kapının üstünde bir oda tasarlamıştır, kandillerden çıkan isin meydana gelen akımla mihrabın aksi yönüne hareket ederek kapının üstünde dışarıya açılan 4 adet küçük pencereden is odasına çekilmiştir. Hava akımının is odası yönüne doğru olmasını sağlamak için camiyi is odası merkezli yaptı, bu odada biriken isle de mürekkep elde edildi. Bu mürekkeple de o günün siyasi, dini, idari bütün fermanları yazılmıştır. Mimar Sinan, Süleymaniye Camii'ni yaparken, avizelerde bulunan kandil çanaklarının aralarına devekuşu yumurtaları koydurtmuştur. Aradan 400 yıl geçtiği için o yumurtaların çoğu kırılmış ya da çalınmıştır. Sayıları 300'den 30'a düşmüştür. Geriye kalan 30 yumurta da, zaman içinde bildiğimiz yumurta renginden, karara karara kahverengiye dönüşmüştür. Ama dikkatlice bakıldığında onların kocaman yumurtalar olduğu anlaşılır. Bunun sebebi yüzyıllar sonra ortaya çıkar. Kurumuş devekuşu yumurtası insanın hissetmediği akrep, örümcek gibi haşeratı uzak tutan bir koku yaymaktadır.

AVRUPA PASAJI / AYNALI PASAJ

Aynalı Pasaj veya diğer adıyla Avrupa Pasajı; İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasında Beyoğlu Yeni Çarşı Caddesi ile Sahne Sokağı'nı birbirine bağlayan noktada 1874 tarihinde inşa edilmiştir. Uzunluğu 56m olan Avrupa Pasajı, üzeri cam ve ferforjeden bir çatıyla örtülü orta geçidin iki yanında sıralanan dükkanlarıyla, *lineer pasaj* tipine girmektedir. Toplam 22 adet dükkanın her birinin üst katta bir odası ve mutfağı ile bir mahzeni vardır. Yapı Neorönesans üslubunda inşa edilmiş, cephede kullanılan taşları Malta adasından getirilmiştir. Her iki sokağa bakan dış cephelerde, üzeri yüksek bir alınlıkla vurgulanmış girişin iki tarafında, iki katlı birer pencere sırasıyla simetrik bir görünüm elde edilmiştir. Özel dövme demir kapıları tam kemerli, pencereler ise düz atkıdır.

Pasaj kagir bir binada bulunmaktadır. Beyoğlu'ndaki en eski pasajlardan birisidir. Sokağa bakan heykelleri ile diğer pasajlar içinde hayli dikkat çeken Avrupa Pasajı'nın inşa edildiği yerde daha önce Naum Tiyatrosu ile Palais des Fleurs ismiyle bilinen "Çiçekler Sarayı" oteli bulunmaktaydı. 5 Şubat 1855 tarihinde görkemli bir balo ile açılan otelin dekorasyonu, yemek servisi, servisteki düzen ve zarafet ise övgüler ile karşılanmıştır. 1870 yılında "Büyük Beyoğlu Yangını" sırasında Naum Tiyatrosu ile birlikte yanan Jardin des Fleurs otelinin yerine yapılan bina 9 Mart 1874 tarihinde yeniden inşa edilmiştir.

İstanbul'un bu güzel pasajı içinde şuanda ikinci el kitap, plak, turistik hediyelik eşyalar satan dükkanlar bulunmaktadır.

AYASOFYA

Havada asılı gibi duran baş döndürücü kubbesi, oyma mermer sütunları ve eşsiz mozaikleriyle mimarlık tarihinin başyapıtlarından biri olan Ayasofya, Doğu Roma İmparatorluğunun İstanbul'da yapmış olduğu en büyük kilise olup aynı yerde üç kez inşa edilmiştir. "Kutsal Bilgelik" anlamına gelen Ayasofya, V. yüzyıldan itibaren Bizans İmparatorluğu boyunca hükümdarların taç giydiği, başkent en büyük kilisesi sıfatıyla katedral işlevi görmüştür. Tarihçi Prokopios'un aktardığına göre, 23 Şubat 532 yılında başlayan inşaat, 5 yıl gibi kısa bir sürede tamamlanmış ve kilise 27 Aralık 537 yılında törenle ibadete açılmıştır. Ayasofya'nın mermer kaplı duvarları dışındaki tüm yüzeyler birbirinden güzel mozaiklerle süslenmiştir. Mozaiklerin yapımında altın, gümüş, cam, pişmiş toprak ve renkli taşlardan oluşan malzemeler kullanılmıştır. Ayasofya, Fatih Sultan Mehmed'in 1453'te İstanbul'u fethetmesiyle camiye çevrilmiştir. Fetih'ten hemen sonra yapı güçlendirilerek en iyi şekilde korunmuş ve Osmanlı Dönemi ilaveleri ile birlikte cami olarak varlığını sürdürmüştür. Kilise olan Ayasofya, 1453'te camiye dönüştürüldüğünde Osmanlı sultanı Fatih Sultan Mehmet'in gösterdiği büyük hoşgörüyle mozaiklerinden insan figürleri içerenler tahrip edilmeden üzerleri sıvanmış, insan figürü içermeyenler ise olduğu gibi bırakılmıştır. Yüzyıllarca sıva altında kalan mozaikler bu sayede doğal ve yapay tahribattan kurtulabilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde, 16. ve 17. yüzyıllarda, Ayasofya'nın içine mihraplar, minber, müezzin mahfilleri, vaaz kürsüsü ve maksureler eklenmiştir.

Ayasofya, Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ve Bakanlar Kurulu kararı ile müzeye çevrilmiş ve 1 Şubat 1935'te müze olarak, yerli ve yabancı ziyaretçilere açılmıştır.

AYA YORGI MANASTIRI

Büyükada'nın göğe yakın noktalarından birinde, 204 metre yükseklikteki Yüce Tepe'deki Aya Yorgi Kilisesi, nam-ı diğer Agios Georgios Rum Ortodoks Manastırı 1751'de yapılmıştır. Adını MS. 3. yüzyılda Hristiyan inancından dolayı öldürülen Kapadokyalı Aziz Georgios'tan (Aya Yorgos-Aya Yorgi) alan bu iki katlı, kiremit örtülü küçük yapı "Eski Kilise" diye bilinmektedir.

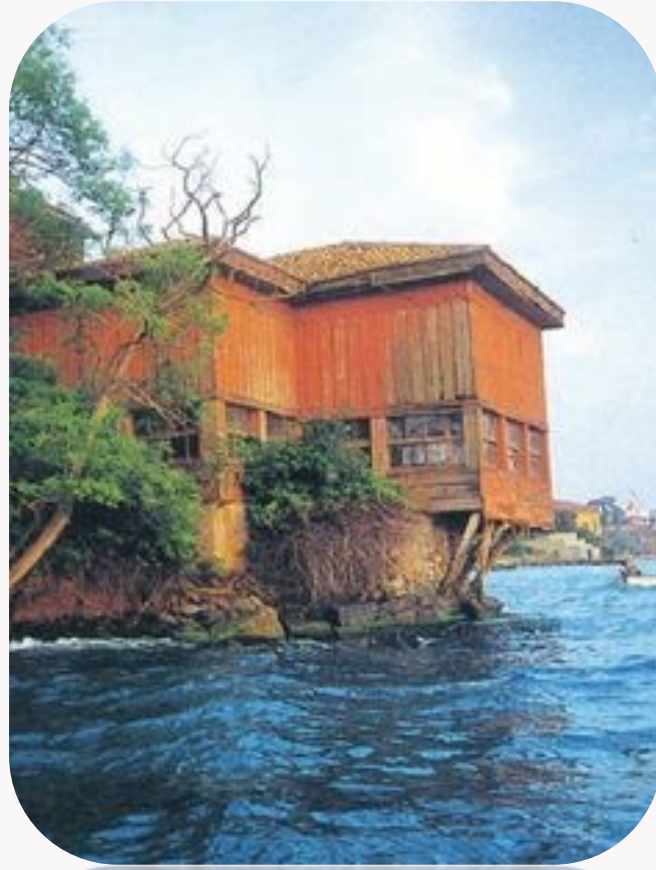
Aya Yorgi Kilisesi ve Efes'teki Meryem Ana'nın Evi ile birlikte Hristiyanlar tarafından Türkiye'deki iki hac noktasından biri kabul edilmektedir. Bu yüzden her sene 23 Nisan ve 24 Eylül'de burası ziyaretçilerin akınına uğramaktadır. Ziyarete gelen kişiler Azap yokuşu denilen yokuşun başında ayakkabılarını çıkararak, konuşmadan kiliseye doğru ellerinde renkli iplerle yürümektedirler.

Efsaneye göre Aya Yorgi, bir çobanın rüyasına girmiş ve kiliseye uzanan yolu tırmanmasını, minik çan, çingirak sesleri duyduğu yerde durup kazmasını söylemiştir. Başta rüyayı önemsemeyen çoban, üç gece üst üste aynı rüyayı görünce azize kulak vermiştir. Muhtemelen yoksulluktan çıplak ayakla yürümeye başlamış ve yine muhtemelen yalnız olduğu için konuşmadan kilise yolunu tırmanmıştır. Çoban kiliseye yaklaştığı anda, azizin rüyasında bahsettiği çan seslerini duyunca o noktada durmuş ve toprağı kazmıştır. Kazdıkça her biri gömüldüğü günkü kadar yeni görünen bir takım kutsal objeler bulmuştur. Bu objelerin Bizans Dönemi'nde işgal edilen Prinpiko Adası'nın (Büyükada) papazları ikona ve kutsal cisimleri kurtarmak için toprağı gömdüklerine inanılmaktadır. Kilisenin en çok göze çarpan motifi, denizden çıkan canavarı mızrağı ile yere seren Aya Yorgi ikonası da böyle bulunmuştur.

AMCAZADE YALISI

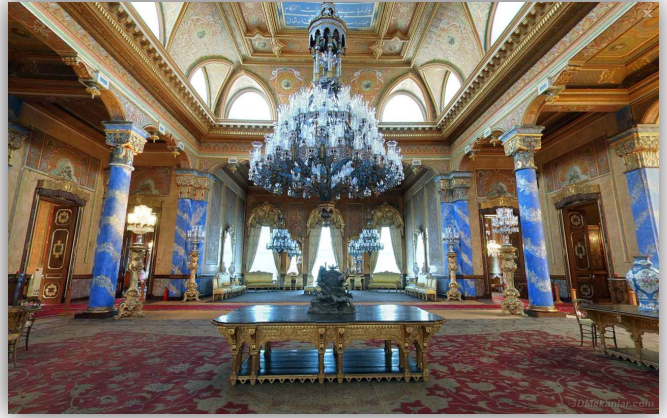
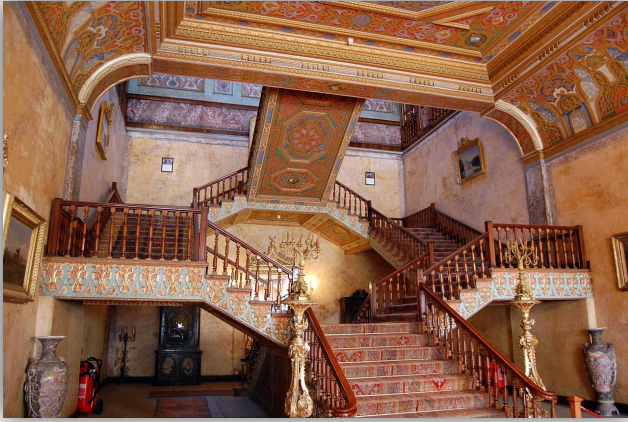
Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, 1699 veya daha önceki bir tarihte, Veziriazam Amcazade Hüseyin Paşa tarafından Anadoluhisarı civarında inşa ettirilmiştir. Meşruta Yalı, Kırmızı Yalı, Direkli Yalı, Köprülü Yalısı olarak da anılan bu yalı, Boğaziçi'ndeki en eski Osmanlı Dönemi yapılarından birisidir. Amcazade Vakfiyesinin verdiği bilgiye göre bahsedilen yerde birçok yapı grubuyla birlikte inşa edilen yalı, klasik sivil mimarimizin eşsiz örneklerinden birisidir. Vaktiyle yalıda birçok yerli ve yabancı devlet adamlarının ağırlanmış olması, yapının siyasî olarak da önemli bir mekân olduğunu göstermektedir. Tarihî süreç içerisinde birçok tamir gören yalının sadece divanhanesi, havuzu, mutfağı ve iki hamamı ayakta kalabilmiştir.

Yalının 1893 Rus Savaşı sırasında yerleştirilen Rumeli göçmenleri yüzünden tahrip olduğu ve kısmen yıkıldığından ya da bir yangınla ortadan kalktığından söz edilmektedir. Ancak, daha yüzyılın ilk çeyreğinde Osmanlı sivil mimarlığının eşsiz bir eseri olarak dikkat çekmiş olmasına rağmen, Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı'nda en büyük tahribata günümüze kadar süren ihmal neden olmuştur. Günümüzde yalının restorasyon çalışmalarına yeniden başlanmıştır.

BEYLERBEYİ SARAYI

Osmanlı padişahlarının sayfiye mekânı olarak ve bunun yanı sıra yabancı devlet başkan ya da hükümdarlarının ağır lanacağı bir devlet konukevi olarak düşünölmüş ve devrin padişahı Sultan Abdölaziz'in (1861-1876) isteği üzerine inşa edilmiştir. Sarayın inşasına 6 Ağustos 1863 tarihinde başlanmış ve 21 Nisan 1865 Cuma günü, yapılan bir törenle resmen kullanıma açılmıştır.

Sarayın yaklaşık 500 bin Osmanlı lirasına mal olduğu tespit edilmektedir. Yapılar topluluğunun ana binası olan Beylerbeyi Sarayı, yüksek bir bodrum üzerine iki katlı ve kârgir bir yapıdır. Yaklaşık 2.500 metrekarelik bir alan üzerine inşa edilen yapı dikdörtgen bir zemin alanı üzerine oturmaktadır. Her iki katta toplam 6 salon, 24 oda, 1 hamam ve 1 banyo bulunmaktadır. Batı ve Doğu üsluplarının harmanlanması ile inşa edilen Beylerbeyi Sarayı, Harem ve Mabeyn bölümleri ile Türk evi plan özelliğini taşımaktadır.

Saray, Sultan Abdölaziz ve Sultan II. Abdöhamid'in saltanat yıllarında yabancı devlet hükümdar ya da başkanlarının resmî ziyaretlerinde kendilerine tahsis edilmeye başlanmasıyla beraber, devlet konukevi işlevi kazanmıştır. Beylerbeyi Sarayı'nda Fransa İmparatoriçesi Eugénie, Sultan Avusturya-Macaristan İmparatoru Franz Joseph, Prusya Veliahdı Prensi Frédéric Guillaume Nicola Charles, İtalya Veliahdı, İran Şahı Nasıreddin gibi önemli konuklar ağır lanmıştır.

AHMET HAMDİ TANPINAR KÜTÜPHANESİ

Edebi kültür mimarilerinin mihenk taşı olan Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi, İstanbul'un Avrupa yakasında tarihi yarımada olarak tabir edilen turistik bölgede, Gülhane Parkı içerisinde yer almaktadır. Osmanlı Devleti'nde Alay Köşkü olarak kullanılan Osmanlı padişahlarının; Devlet-i Aliyye'nin gücünü ve zenginliğini dosta düşmana göstermek amacıyla düzenlenen muhteşem alayları seyrettikleri bu köşk Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise Güzel Sanatlar Birliğinin merkez binası olarak kullanılmış, bu birliğin edebiyat şubesi de faaliyetlerini buradan yürütmüştür. Günümüzde ise müze kütüphane olarak kullanılmaktadır.

Ahmet Hamdi Tanpınar Edebiyat Müze Kütüphanesi 12 Kasım 2011 yılında açılmıştır. İsminden de anlaşılacağı üzere hem bir halk kütüphanesi hem de bir müze olarak hizmet vermektedir. Kütüphanede 1000'i aşkın yazara ait 9000 kitabın yanı sıra çeşitli yazarların şahsi eşyaları da müzede sergilenmektedir.

Köşk üç kattan oluşmaktadır. Duvarlarda Ahmet Hamdi Tanpınar'a ve daha birçok yazara ait çeşitli el yazmaları, notlar küçük çerçevelerle sergilenmektedir.

DİMİTRİ KANTEMİR EVİ / MÜZESİ

Dimitri Kantemiroğlu ya da Dimitrie Cantemir (26 Ekim 1673 - 1723) Osmanlı Devleti'ne bağlı Boğdan Eyaleti'nin Beyi, Romen asıllı tarihçi ve yazar, İstanbul'da yaşadığı süre boyunca Klasik Türk müziğine büyük katkılarda bulunmuş müzik uzmanıdır.

Boğdan Voyvodası Konstantin'in küçük oğlu olan Dimitri Kantemir, 26 Ekim 1673'te Boğdan'ın başkenti olan Yaş'ta doğmuştur. 1684 yılında Osmanlı Devleti babasını Boğdan Beyliği'ne atayınca, o zamanki geleneğe göre önce ağabeyi Antiyoh, 1687'de 15 yaşındayken Dimitri Kantemir Babiâli'ye rehlin olarak gönderildi ve Fener'de bulunan evinde aralıklarla tam 22 yıl kaldı. Kantemir bu süre içinde zamanının en büyük bilginlerinden ders almıştır.

18. yüzyıl Türk musikisinin en önemli bestecilerinden olan Dimitri Kantemir, Doğu ve Batı kültürlerinin buluşmasında büyük bir rol oynamıştır. Her iki kültürün felsefesine ve sanatına da hakim olan Kantemir, eserleriyle İstanbul'un kültür hayatına kalıcı izler bırakmış bir şahsiyettir. Kendi icadı olan nota sistemi ile birçok klasik besteyi yok olmaktan kurtarmış, Türk musikisini makamlarıyla şarkılar bestelemiş ve ileri yaşlarını da Osmanlı kültürünü Batı'ya tanıtmakla geçirmiştir.

Dimitri Kantemiroğlu İstanbul'da yaşadığı süre (1687-1710) boyunca yaşadığı ev günümüzde müze kafe olarak kullanılmaktadır.

VLAHERNA MERYEM ANA KİLİSESİ / AYAZMASI

Fatih ilçesinin Ayvansaray semtinde bulunan Meryem Ana Kilisesi'nin en önemli özelliği dünyada pazar günü ayinini cuma günü yapan tek Hristiyan kilisesi olmasıdır. Bu özellik 1400 yıl önceki bir efsaneye dayanmaktadır.

MS II. yüzyılda Orta Asya'da adı duyulmaya başlanan Avarlar VI. yüzyılda Bizans Devleti'nin ordularını defalarca yenilgiye uğratmış, Kafkasya'dan Macaristan'a kadar geniş bir bölgede güçlü bir devlet olmuşlar, ancak İstanbul'u iki defa kuşatmalarına rağmen sonuç alamamışlardır.

Efsaneye göre son kuşatmada bir cuma günü, İstanbul tam teslim olacakken gökyüzünde Meryem Ana görünmüş, sonrasında fırtına, yağmur, sel gibi çok ciddi tabiat olayları sonucunda Avar orduları başarısız olmuş, kuşatmayı bitirmişler ve İstanbul işgalden kurtulmuştur. Bu olaydan sonra cuma günü, Panayia Vlaherna Ayazması cemaati tarafından kutsal gün olarak ilan edilmiş ve pazar ayinleri cuma günleri yapılmaya başlanmıştır. Bu gelenek günümüzde de halen devam ettirilmektedir.

Kilise, yüksek duvarlarla sokaktan ayrılmış olan avlunun içindedir. XI. yüzyılda dini işlevinin yanı sıra imparatorluğun idari işlerinin de yürütüldüğü bir merkez olmuştur. Komnenoslar Dönemi'nde buradaki saray kompleksinin içine alınmışsa da çıkan bir yangında tahrip olmuştur. Onarımdan bir süre sonra tekrar yanmış ve bir daha tamir edilmemiştir. 1860'a kadar kilisenin alanı arsa durumunda kalmış ve 1860'da üzerine bugünkü kilise inşa edilmiştir.

Ayazma, Ortodoks ve Hristiyanlarca kutsal ve şifalı sayılan su kaynakları ve pınarlara verilen isimdir.

BALKAPANI HANI

Balkapanı Hanı'nın ticari olarak önemi yakın zamana kadar burada bulunan kantardan kaynaklanmaktadır. Öyle ki İstanbul'da ticari faaliyette bulunan bütün tüccarlar kantar ayarlarını bu kantara göre yapmaktadırlar.

Tarihi olarak önemiye Balkapanı'nın üzerinde yükseldiği mahzenden kaynaklanmaktadır Çünkü bu mahzen bir Bizans mahzenidir, 500'lü yıllarda yapılmıştır.

Han, Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde yapılmıştır. Bu bilgiye, Balkapanı'nın gelirlerinin Ayasofya'ya vakfedilmiş olmasından dolayı ulaşılmaktadır. Vakfiyede Balkapanı için aynı zamanda "*Hanı Kadimi Sultani*" nitelemesi kullanılmıştır. Bu niteleme şu açıdan önemlidir. Fatih Devrinde Bizans'tan kalan bütün eserler için "*kadim*" kelimesi kullanılmıştır.

Han, ortasında geniş bir avlusu bulunan, 2 katlı, klasik bir kervansaray mimarisine sahip ve üstü kubbeyle örtülü 85 odadan oluşmaktadır. Osmanlı döneminde sadece balın değil, yağ, şeker, balmumu gibi ürünlerin de depolandığı handa, XVII. yüzyıldan itibaren Mısırlı tüccarlar kalmaya başlamıştır.

Balkapanı'nın Altında Bulunan Bizans Mahzeni

Osmanlı Devleti Balkapanı'nı burada daha önceden bulunan bir Bizans Hanı'na ait mahzen kalıntıları üzerine yapmıştır. Osmanlı Devleti, temeli komple yıkıp, aynı temeli yeniden yapacağına eski temeli olduğu gibi kullanmıştır.

Bir rivayete göre mahzenden Ayasofya'ya bir yeraltı yolunun uzanmaktadır.

SVETİ STEFAN KİLİSESİ

Bir kilise kutsanması esnasında o kiliseye verilecek adın, bir azizin adı olması zorunluluğu vardır. Kilisenin adının kaynağına değindiğimizde karşımıza Stefan Bogoridi çıkmaktadır. Stefan Bogoridi diğer adıyla Demir Kilise İstanbul ilinin Fatih ilçesinde bulunmaktadır. Hristiyan Bulgarların cemaatinin önderlerinden Stefan Bogoridi kendi dillerini kullanarak ayin yapılmasının önemini ısrarla vurgulamıştır ve bunun için de uzun süre boyunca çabalamıştır. Kendi evinin üzerine önce papaz evi inşası için izin alarak arazi üzerinde ahşap bir yapı yapılmasını sağlamıştır. 9 Ekim 1849 yılında, papaz evi olarak işlev gören (küçük kilise olarak da anılan) bu ahşap ibadethane, aynı ayın 23'ünde Arhidyakon Stefan (Aziz Stefan) adı ile takdim edilmiştir. Bu ismin seçilmesinin sebebi, cemaatin öncüsü Stefan Bogoridi'yi çağırması ve onun adının anılmasının sağlanmak istenmesidir.

Eksarh, yönetici sıfatıyla görev yapan din adamlarına verilen isimdir ve Eksarhane de patrikhane görevi gören Bulgar Kilisesi olarak adlandırılabilir.

19. yüzyıl öncesinde İstanbul'da yaşayan, Fener Rum Patrikhanesine bağlı olan Bulgar toplulukların azımsanamayacak bir sayıdadırlar. Her toplulukta olduğu gibi, milliyetçilik etkisinin bir hareketi sonucunda Bulgarlar, patrikhaneye bağlılıklarını bitirerek bağımsız bir Bulgar kilisesi kurmak istemişlerdir. Fakat dönemin Osmanlı yönetimi, kilisenin yapılmasını istememiştir çünkü milliyetçiliğin gelişmesiyle beraber Fener Rum Patrikhanesi ile ilişkilerin sarsılmasının siyasi olarak da zararlarını göz önünde bulundurarak bunun bir tehdit oluşturabileceğini düşünmüştür. Bulgarlar, uzun süren direnişlerin sonrasında inşa onayı almışlardır. Stefan Bogoridi'nin sayesinde Rum Ortodoks Patrikhanesinden ayrılan Bulgarlar'a, Sultan Abdülaziz'in fermanla "Eksarhlık" müessesesi

tahsis edilmiş ve İstanbul'da bir eksarhane kurulmuştur. Fakat ahşap yapının fazla dayanamayacağı düşünüldüğünden, zeminin de büyük bir yapı için uygun olmamasından ötürü bu kilise hafif ve dayanıklı demir bir iskelet üzerine yapılmıştır. Yapının inşa öyküsü "Demir Kilise" olarak anılmasına sebep olan etkenlerden birisidir. Yapının inşasını mümkün kılmak istemeyen Osmanlı yönetimi, eğer yapı bir ay içinde tamamlanırsa yapının kullanıma açılacağı koşulunu sunmuştur. Bunun üzerine 1892 yılında Waagner firması tarafından Viyana'da hazırlanan dökme demir yapı iskeleti parçaları Tuna Nehri ve Karadeniz üzerinden İstanbul'a getirilerek, Osmanlı yönetiminin verdiği süre içinde yapının inşası sağlanmıştır ve kilise 1898'de ibadete açılmıştır. Bir dönem tüm dünyada sadece 2 adet olan demir kiliselerden diğeri zamanla yok olduğundan, Sveti Stefan Kilisesi günümüzde dünyadaki tek demir kilise olarak varlığını sürdürmektedir.

DOLMABAHÇE SARAYI

T.C. Cumhurbaşkanlığı bünyesindeki Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı'na bağlı Dolmabahçe Sarayı, otuz birinci Osmanlı padişahı Sultan Abdülmecid tarafından yaptırılmıştır. İnşasına 13 Haziran 1843 tarihinde başlanan saray, çevre duvarlarının tamamlanması ile birlikte 7 Haziran 1856 tarihinde kullanıma açılmıştır. Tamamlanmasının ardından hanedan tarafından artık yetersiz hale geldiği düşünülen Topkapı Sarayı yerine kullanılmaya başlanan Dolmabahçe, 1924 yılına kadar Osmanlı'nın yönetim merkezi olmuştur. Geleneksel "Türk Evi" yapı planının oldukça gösterişli bir örneği sayılan yapının inşası için gereken bütçe, o dönemde imparatorluk ekonomik çöküşte olduğundan büyük ölçüde Avrupa bankalarından alınan kredilerle sağlanmıştır. Sarayın ana yapısı; Mâbeyn-i Hümayûn (Selâmlık), Muâyede Salonu (Tören Salonu) ve Harem-i Hümayûn olmak üzere üç bölümden oluşur. Mâbeyn-i Hümayûn; devletin yönetim işleri, Harem-i Hümayûn; padişah ve ailesinin özel yaşamı, bu iki bölümün arasında yer alan Muâyede Salonu ise; padişahın devlet ileri gelenleriyle bayramlaşması ve devlet törenleri için ayrılmıştır. Çağın teknolojisine ayak uyduran Dolmabahçe Sarayı'na, 1910-1912 yıllarında elektrik ve kalorifer sistemi eklenmiştir. 45.000 m²lik kullanılır döşeme alanı, 285 odası, 43 salonu, 68 tuvaleti ve 6 hamamı vardır.

Dolmabahçe Sarayı, hizmete açıldığı 1856 yılından, halifeliğin kaldırıldığı 1924'e kadar aralıklarla 6 padişaha ve son Osmanlı Halifesi Abdülmecid Efendi'ye ev sahipliği yapmıştır. 1927- 1949 yılları arasında saray, Cumhurbaşkanlığı makamı olarak kullanılmıştır.

Türkiye Cumhuriyetinin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk, 1927-1938 yılları arasında İstanbul'daki çalışmalarında Dolmabahçe Sarayı'nı kullanmıştır. 10 Kasım 1938 yılında Dolmabahçe Sarayı'nda vefat etmiştir ve vefat ettiği odayı kullandığı zamanlardaki haliyle korunmaktadır.

1926-1984 yılları arasında protokol ve ziyarete kısmen açık olan Dolmabahçe Sarayı, 1984 yılından itibaren "müze- saray" olarak kullanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- <http://www.millisaraylar.gov.tr/saraylar/dolmabahce-sarayi>
- <https://ayasofyamuzesi.gov.tr/>
- <http://kariye.muze.gov.tr/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Sveti_Stefan_Kilisesi
- <http://www.milta.com.tr/istanbul/balkapani-hani-tahtakale/>
- <http://www.gezielciniz.com/meryem-ana-ayazmasi/>
- <http://www.fatih.gov.tr/dimitri-kantemir-muzesi>
- <http://www.istanbulkulturturizm.gov.tr/TR-178008/ahmet-hamdi-tanpınar-edebiyat-muze-kutuphanesi.html>
- <http://ahtemkutuphane.gov.tr/>
- <http://www.millisaraylar.gov.tr/saraylar/beylerbeyi-sarayi>
- <https://www.uskudar.bel.tr/tr/main/pages/beylerbeyi-sarayi/38>
- <https://www.istanbul.net.tr/istanbul-rehberi/istanbul-muzeleri/beylerbeyi-sarayi/135/4>
- <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/anadoluhisari-amcazade-huseyin-pasa-yalisi/>
- <https://www.adalarturizm.org/cms/tr/component/k2/item/38-buyukada-aya-yorgi-manastiri>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/B%C3%BCy%C3%BCkada_Rum_Yetimhanesi
- <http://www.tarihiistanbul.com/anemas-zindanlari/>
- <http://anemaszindanlari.com/>
- <http://www.kapalicarsi.com.tr/>
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/istanbul/gezilecekyer/kapalicarsi>
- <http://galatamevlevihanesimuzesi.gov.tr/>
- <http://www.tas-istanbul.com/portfolio-view/beyoglu-avrupa-pasaji/>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0stanbul_Rum_Ortodoks_Patrikhanesi
- <http://www.tarihiistanbul.com/bozdogan-su-kemeri/>
- <http://www.istanbultarih.com/makale/valens-ten-gunumuze-bozdogan-kemeri.html>